

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve **Harry (Chaim) Schimmel'in** anısına adanan cömert sponsorlukları için **Schimmel Ailesi'ne** teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Korah

Üstüne Alınmak

Korah'ın hikâyesini okuduğumuz zaman, dikkatimizi isyancıların üzerine odaklama eğilimi gösteririz. Buna karşılık Moşe'nin tepkisine de ciddi bir şekilde düşünce vakfedebilecekken bunu yapmayız. Acaba Moşe'nin tepkisi doğru muydu? Yanlış mıydı? Bu karmaşık bir hikâyedir. Ramban'ın açıkladığı gibi, Korah isyanının casuslarla ilgili anlatımın hemen ardından meydana gelmiş olması bir tesadüf değildir. Halk Vaat Edilmiş Ülke'ye girme beklentisinde olduğu sürece, Moşe'nin liderliğine meydan okumakla kaybedebilecekleri, kazanabileceklerinden fazlaydı. Ne de olsa Moşe, geçmişteki tüm engelleri başarıyla aşmıştı. Dolayısıyla halkın ümit edebileceği en iyi lider oydu. Ama şimdi, tüm bir nesil çölde ölmeye mahkûm edilmişti. Artık kaybedecekleri hiçbir şey kalmamıştı. İnsanların kaybedecek şeyleri olmadığı zaman isyanlar başlar.

Şimdi gelin bir de isyancıların genel yapısını bir inceleyelim. Anlatımdan açıkça anlaşıldığı üzere bunlar tek tip veya birlik halindeki bir grup değildi. Malbim, her biri kendi hoşnutsuzluk sebebine ve şahsi

gündemine sahip olan üç farklı grup olduğunu belirtir. Bunların ilki, Moşe'nin bir kuzeni olan Korah'ın kendisidir. Moşe, Keat'ın en büyük oğlu olan Amram'ın oğluydu. Dolayısıyla, Keat'ın ikinci oğlu olan Yitsar'ın oğlu olarak, Korah, ikinci sıradaki liderlik rolüne, yani Koen Gadol görevine kendisinin uygun olduğunu düşünüyordu.

İkinci grup, Yaakov'un *behor* oğlu Reuven'in soyundan gelen kişiler olarak kendilerinin de liderlik mevkilerini hak ettiklerini düşünen Datan ve Aviram'dı.

Üçüncü grup ise, Tora tarafından "Cemaat Başkanları [ve genel] kurula çağrılan isim [sahibi] insanlar" olarak tarif edilen diğer 250 kişiden oluşuyordu. Bu kişiler ya meritokratik gerekçelerle lider olma hakkını elde ettiklerini hissediyorlardı ya da – İbn Ezra'nın görüşü doğrultusunda – kendileri, Kutsal Mekân'da görev yapma rolünün Altın Buzağı günahından sonra *behor*lardan alınıp Levilere verilmiş olmasına içerlemiş olan birer *behor*du. Farklı şekillerde hoşnutsuzluğa kapılmış gruplardan oluşan bir koalisyon: işte isyanlar genellikle bu şekilde başlar.

Peki, bu isyanlarına Moşe'nin verdiği tepki nasıl olmuştur? İlk cevabı, basit, belirleyici bir sınav teklif etmektir: Herkes bir tütsü sunusu getirsin ve kimi kabul edeceğine Tanrı karar versin. Ama Datan ve Aviram'ın alaycı, küstah cevabı, görünen o ki, Moşe'nin sinirini bozmuştur. Moşe, Tanrı'ya döner ve şöyle der:

"Sunularını kabul etme!
Onlardan tek eşek almadım;
aralarından hiçbirine bir
yanlış yapmadım!"

Bamidbar 16:15

Ama onlar da Moşe'nin böyle bir şey yaptığını söylemiş değildir. Kulak tırmalayan ilk not budur.

Tanrı bunun ardından tüm toplumu cezalandırma tehdidinde bulunur. Moşe ve Aaron halkın adına araya girerler. Tanrı, Moşe'ye, cemaati asilerden ayırmasını söyler. Bu şekilde halk da cezadan etkilenmeyecektir. Moşe söyleneni yapar. Ama sonra emsalsiz bir şey daha yapar. Şöyle der:

"Tüm bu icraatı yapmak üzere beni A-Şem'in gönderdiğini ve [bunların] benim fikrim olmadığını şu şekilde bileceksiniz: Eğer bu [adamlar] her insanın öldüğü şekilde ölürler, tüm insanların [normal] kaderi ile yüzleşirlerse, [o zaman] beni A-Şem göndermemiş [demektir]. Ama eğer A-Şem yepyeni bir oluşum yaratırsa - toprak ağzını açıp onları ve onlara ait her şeyi yutar ve [onlar] canlı halde ölümlerini diyarına inerlerse - [o zaman] bu adamların A-Şem'i kızdırmış olduklarını bileceksiniz."

Bamidbar 16:28-30

Bu, Moşe'nin Tanrı'dan birini cezalandırmasını istediği tek örnektir ve yine, O'dan bir mucize talep ettiği tek olaydır.

Tanrı, Moşe'nin istediği şekilde yapar. Doğal olarak bunun isyanı sona erdirmesini beklerdik. Ne de olsa Tanrı, Moşe'nin haklı, asilerinse haksız olduğuna dair hataya yer bırakmayacak bir işaret göndermiştir. Ama öyle olmaz. İsyana bir son vermek bir yana, işler bu kez tırmanışa geçmektedir:

Ertesi gün tüm Bene Yisrael cemaati Moşe'ye ve Aaron'a, "A-Şem'in halkını siz öldürdünüz!" diye şikâyet etti.

Bamidbar 17:6

Halk sanki onlara saldırmaya hazırlanıyormuşçasına Moşe ile Aaron'un etrafında toplanır. Tanrı halkı bir salgınla vurmaya başlar. Moşe, Aaron'a halk için kefareti sağlamasını söyler ve sonunda salgın sona erer. Ama 14.700 civarında kişi hayatını kaybetmiştir. Yine de, isyanın tamamen sona ermesi için oldukça farklı bir gösterinin gerçekleşmesine ihtiyaç duyulur: Moşe on iki kabileyi temsil eden on iki asa alır ve Aaron'un asası tomurcuklanır, çiçek açar ve meyve verir. O noktada isyan son bulur. Moşe'nin araya girerek Tanrı'dan toprağın açılarak muhaliflerini yutmasını talep etmesinin trajik bir hata olduğu sonucuna varmaktan kaçınmak oldukça zordur. Öyleyse bu ne tür bir hataydı?

Harvard Üniversitesi'nden liderlik uzmanı Ronald Heifetz, bir liderin, rolle benlik arasında bir ayırım yapmasının temel bir gereklilik olduğunu belirtir. Rol, elimizde tuttuğumuz bir mevkidir. Benlik ise kim olduğumuzdur. Liderlik bir roldür. Bir kimlik değildir. Kim olduğumuz değildir. Dolayısıyla bir lider asla, liderliğine yapılan bir saldırıyı üstüne alınmamalıdır:

Çeşitli meseleler hakkındaki tartışmaları sizi saf dışı bırakmak amacıyla kişiselleştirmek olağan bir taktiktir ... Size saldırıldığı zaman cevap vermek istersiniz ... Sizi yanlış bir şekilde karakterize ettikleri zaman kavganın içine atlamak istersiniz ... İnsanlar size kişisel olarak saldırdıkları zaman, ilk refleksimiz bunu üstümüze alınmaktır ... Ama önemseydiğiniz insanlar tarafından eleştirilmek neredeyse her zaman, liderlik etmenin bir parçasıdır ... Kişisel saldırıları üstünüze alındığınız zaman, farkında olmadan, saf dışı edilebilmeniz olağan yollarından birine ortak olursunuz - kendinizi mesele haline getirirsiniz.

Ronald Heifetz ve Marty Linsky, *Leadership on the Line* [*Liderlik Tehlikede*], Harvard Business School Press, 2002, s. 130, 190-191.

Moşe isyanı iki kez üstüne alınmaktadır. İlkinde, Datan ve Aviram'ın hakaretlerinin ardından kendisini Tanrı'nın huzurunda savunmaktadır. İkincisinde Tanrı'dan, kendisinin - Moşe'nin - Tanrı'nın seçtiği lider olduğunu mucizevi ve kesin bir şekilde göstermesini istemektedir. Ama mesele Moşe değildir. O tütsü sunma testini önererek zaten doğru hareket biçimini seçmiştir. Mesele bu şekilde çözüme kavuşturulabilecektir. İsyanı en baştan itibaren mümkün kılan geri plandaki asıl sebebe - halkın, Vaat Edilmiş Ülke'ye girecek kadar yaşayamayacakları bilgisiyle yıkılmış olmasına - gelince; Moşe'nin bu konuda yapabileceği hiçbir şey yoktur.

Ama Moşe, kendisine, Korah'ın "Neden kendinizi Tanrı'nın toplumunun üstünde

yükseltiyorsunuz?" şeklindeki iddiası ve Datan ile Aviram'ın "Üzerimizde hâkimiyet üstüne hâkimiyet kuruyorsun" şeklindeki saldırgan yorumları karşısında provoke olma iznini vermiştir. Bunlar gerçekten de son derece kişisel saldırılardır, ama bunları oldukları gibi kabul etmekle, Moşe, angajman kurallarını rakiplerinin tanımlamasına izin vermiştir. Bunun bir sonucu olarak, çekişme de, yatışmak yerine, daha da yoğun hale gelmiştir.

Bunları, daha sonra Moşe'nin, Ülke'ye giriş sırsında da halka liderlik etme şansına mal olacak olan zaafının ilk işareti olarak görmemek oldukça zordur. Neredeyse kırk yıl sonrasında, içecek eksikliğinden yakınan halka "Şimdi dinleyin asiler! Size bu kayalıktan mı su çıkaralım?" (Bamidbar 20:10) diyeceği zaman da, meseleyi kişiselleştirme konusundaki aynı eğilimi gösterecektir ("su çıkaralım") - ama aslında mesele hiçbir zaman "biz"le ilgili değildi; yalnızca Tanrı'yla ilgiliydi.

Tora, tıpkı tüm kahramanları hakkında olduğu gibi, Moşe hakkında da kahredici düzeyde dürüsttür. İnsanlar yalnızca insandır. En büyükleri bile hatalar yapar. Moşe'nin en kuvvetli yanı, aynı zamanda en büyük zaafı olmuştur. En başta onu lider olarak başkalarından ayıran özelliği, adaletsizlik karşısındaki öfkesiydi. Ama Moşe, liderlik ettiği halkın kendisini öfkelenmesine de izin vermiştir ve Rambam'a göre (*Şemona Perakim*, perek 4) sonunda Moşe'nin, Erets Yisrael'e girme şansını kaybetmesine yol açan da bu olmuştur.

Heifetz şöyle yazar:

Öfkeyi karşılamak ... mukaddes bir görevdir ... Harareti

zarafetle ele almak, değişim sancılarına saygı duyulduğu mesajını verir.

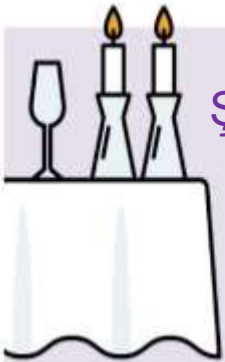
A.g.e. 142, 146

Casuslar hakkındaki olayın ardından Moşe, neredeyse imkânsız bir görevle yüz yüze kalmıştı. Hedefledikleri yere ömrühayatında varamayacağını bilen bir halka nasıl liderlik edebilirsiniz? Sonunda isyanı yatıştıran şey, Aaron'un asası olmuştur. Kuru bir tahta parçası tekrar yaşama dönmüş, çiçekler ve meyveler vermiştir. Belki de bu sadece Aaron değil, Bene Yisrael'in bütünü ile ilgili bir mesajdı. Daha önce kendilerini çölde ölmeye mahkûm edilmiş insanlar olarak görmekteyken, belki de şimdi, kendilerinin de meyve verdiklerini - dünyaya çocuklar getirdiklerini - ve ebeveynlerin başlamış olduğu yolculuğu evlatların tamamlayacağını fark etmişlerdir. Sonuçta onları teselli eden bu olmuştur.

Eleştiriye kişisel olarak üstünüze alınmamak ve liderlik ettiğiniz insanlar size kızdıkları zaman

sakin kalmak, liderliğin arz ettiği tüm sınavlar içinde, belki de en zorlusudur. Tora'nın, ezelden beri yaşamış en büyük lider olan Moşe Rabenu hakkında anlattıklarını anlatmasının amacı da bu olabilir. Bu, gelecek nesilleri uyarmanın bir yoludur: Eğer bazı zamanlarda insanların öfkesi size acı veriyorsa, teselli bulabilirsiniz. Zira işte, aynıısını Moşe de yaşamıştı. Ama Moşe'nin ödediği bedeli hatırlayın ve sakın kalın.

Aksi doğruymuş gibi görünse bile, yüzleşmekte olduğunuz öfkenin kişisel olarak sizinle hiçbir ilgisi yoktur ve temsil ettiklerinizle her türlü ilgisi vardır. Saldırıları kişisellikten arındırmak onlarla başa çıkmanın en iyi yoludur. Liderler kabul edilmesi zor olan bir realitenin ortadan kaybolmasını bir sihirbazlık numarasıyla başaramadıkları zaman insanlar öfkelenir. Bu tür koşullar altında, liderlerin yapması gereken şey, o öfkeyi zarafetle kabul etmektir. Bu gerçekten de mukaddes bir görevdir.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Casusların hikâyesi Korah'ın isyanını başka ne şekilde etkilemiş olabilir?
2. Sizce Moşe bu isyandan ne öğrenmiştir?
3. Sizce liderler eleştiriye nasıl cevap vermelidir?

